

MÚZEUM ÉS TÁRSADALOM TÁRSADALMASÍTÁS, PARTNERSÉG ÉS A MÚZEUMOK NYITÁSA

Az országos néprajzos muzeológus továbbképzés konferenciája
a Néprajzi Múzeum és a Kanizsa Dorottya Múzeum együttműködésében

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

MÚZEUM ÉS TÁRSADALOM – TÁRSADALMASÍTÁS, PARTNERSÉG ÉS A MÚZEUMOK NYITÁSA címmel október 11 és 13 között, Mohácson rendezte meg a Néprajzi Múzeum a Kanizsai Dorottya Múzeummal együttműködésben az országos néprajzos muzeológus továbbképzés konferenciáját. A nem újkeletű, ám annál időszerűbb témaválasztás mögött a [tavalyi továbbképzésen](#) is hangsúlyozott megközelítés állt: mely szerint szükséges a múzeumok saját magukról alkotott képének, küldetésének felülvizsgálása és újragondolása. A társadalmi szerepvállalás pedig együtt jár a múzeumi funkciók szerkezetváltozásával, a kutatási, oktatási és kommunikációs területek felértékelődésével.

A konferencia címében is hangsúlyozott nyitás több különböző formában is megvalósult. Formai szempontú újítás volt, hogy a konferencia szakított a megszokott, frontális előadásmóddal: az egyes szekciók egy vitaindító előadásból majd ezt követő rövid prezentációkból és moderált beszélgetésből épültek fel. A műfaji kísérlet sikeres volt: a konferenciát intenzív tapasztalatcsere, a hallgatóság valódi bevonása jellemezte. A nyitás másik aspektusát a megszólalók szerepkörének kijelölése mutatta: a muzeológus, múzeumpedagógus szakemberek mellett a fenntartó önkormányzat és a múzeumhasználó helyi közösség aktív szereplői is megszólalási lehetőséget kaptak, a szervezők ezzel segítették az érdemi párbeszéd kialakulását. A nyitás mint központi kategória a szekciók témaválasztását is meghatározta: a *Műtárgyak múzeumi kihelyezése* a térbeli nyitásnak, a *Múzeumi tudás a múzeum falain kívülre* vitele módszertani nyitásnak, a *Társadalmi tudás a múzeumban* szekció pedig a célcsoportok, társadalmi közegek és együttműködő partnerek körére vonatkozó nyitásnak felel meg (teljes programot ld. az összefoglaló végén).

A *Műtárgyak múzeumi kihelyezése* szekció témafelvető előadásában a részvételi muzeológia szempontjai felől közelített a műtárgyak múzeumi kihelyezéséhez, kiemelve olyan új- és időszerű gyűjtési szempontokat, mint a demonstrációs tárgyanyag vagy a hetvenes-nyolcvanas évek tárgyainak gyűjtése. A szekció előadói három intézmény gyakorlatán keresztül szemléltették a megyei hatókörű városi múzeumok telephelyeikre, a megyében működő tájházakba, külső helyszínen megvalósuló múzeumi programokra történő műtárgykihelyezési gyakorlatát, az ezzel kapcsolatban felmerülő kérdéseket, problémákat, dilemmákat. A múzeumi nézőpontot szerencsés módon árnyalta, egészítette ki egy tájházat fenntartó önkormányzat vezetőjének előadása, aki többek között számba vette és értékelte műtárgykölcsonzési, -kihelyezési tapasztalatait. Prezentációjából nyilvánvalóvá vált, hogy egy-egy tájház, kis gyűjtemény sorsát, működését, kilátásait alapjaiban határozza meg a települési önkormányzat hozzáállása, a szakmai felügyeletet ellátó nagyobb intézménnyel való együttműködése. A lokális esettanulmány arra is példa, hogy hogyan törekszik egy önkormányzat a fenntartói és szakmai szféra közötti szakadékot áthidalni, és keresni a konstruktív együttműködés lehetőségét, többek között éppen az ilyen jellegű szakmai rendezvényeken való részvétellel, mint amilyen a továbbképzés konferenciája is volt. A szekciót követő élén vita és beszélgetés rámutatott a megyei hatókörű városi múzeumok feladatellátási nehézségeire (eszköz-, infrastruktúra- és humánerőforrás-hiány, az önkormányzati fenntartásból eredő nehezítő körülmények), másrészt a közérdekű muzeális gyűjteményként vagy kiállítóhelyként működő kis intézmények és fenntartóinak egyértelmű igényére a szakképzett muzeológusok rendszeres, folyamatba ágyazott munkájára. E problémakör a vidéki múzeumok egyik legfontosabb aktuális problémáját rajzolta körül: a jogszabály, az egykori megyei múzeumok megváltozott hatóköre és az ezzel járó új fenntartói érdek, a társadalom szolgálatának jogos igénye és a rendelkezésre álló vidéki múzeumi néprajzos muzeológus kapacitás nehezen egyeztethető össze egymással.

A *Múzeumi tudás a múzeum falain kívülre* „exportálása” a múzeumépületből való fizikai kilépésként és módszertani nyitásként is értékelhető. Ezt a fajta kettős kilépést jól mutatták a szekció prezentáció is: a Janus Pannonius Múzeum pedagógiatörténeti gyűjteménye és a pécsi középiskolák egykori természetrajzi szemléltető anyagainak vándorkiállítása, egy térség sajátos természetföldrajzi adottságaiból kiinduló, és az azt kutató szakemberek kutatásaiból felépített, óvodás korosztályra szabott múzeumpedagógiai foglalkozás, és a szabadtéri muzeológia és a tájegységekhez kapcsolódó forrásközösségek együttműködési lehetőségei, vagy az egészen kis léptékű, kooperációra épített szakmai iskolai programok. A prezentációk figyelemreméltó közös tanulsága volt, hogy a bemutatott aktivitások fókuszában a gyűjteményi tudás állt, ebből pedig részben már következik a másik közös vonásuk, miszerint: a projekteknél ideális esetben muzeológus és múzeumpedagógus szakember dolgozik együtt. A szekcióhoz kapcsolt kerekasztal beszélgetés olyan kérdéseket boncolgatott tovább, hogy miként lehetséges a múzeumi tudással egyenrangú helyi és szubjektív tudást a reprezentációba is átfordítani? hogyan tud egy múzeum valóban KÖZszolgálatot végezni, társadalmilag hasznossá, a személyes és közösségi jól-lét előidézőjévé válni? és miként lehet érdemi tartalommal megtölteni az élő reflexió, a párbeszéd, a partnerség és a kölcsönös tanulási folyamat ma oly népszerű fogalmait?

A *Múzeum a helyi társadalom szövetében* szekció a továbbképzés többi blokkjától eltérő struktúrában, kerekasztal beszélgetésként zajlott, amelynek témája az élő szellemi kulturális örökség fenntartásáról (önkormányzat), szakmai háttéréről (múzeum), az aktív résztvevőkről (forrásközösség, civil társadalom) szól a területek képviselőinek meghívásával. Az UNESCO szellemi kulturális örökség listáján jegyzett hagyomány (mohácsi búsójárás) őrzésének, éltetésének lokális, mégis emblematis gyakorlatát gondolták végig a konferencia résztvevői. A beszélgetés és a vita kulcskérdései a búsójárás mint népszokás, mint élő kulturális örökség, mint turisztikai látványosság köré csoportosult, amelyben a hagyomány és újítás, az intézményesülés, a kulturális örökség identitásformáló ereje, az autenticitás képlékenysége és ezzel összefüggésben a múzeumi reprezentáció és az utcai valóság között meghúzódó feszültség is megjelent. A mohácsi szereplők által elmondottak nyomán olyan általánosabb, elméleti felvetésekről gondolkodtak közösen a résztvevők, mint a hagyomány és örökség fogalmak jelentéstartalma, ezek egymáshoz való viszonya, vagy az élő örökségben, szokásban működő közösségi kontroll ereje és hatásmechanizmusa.

A *Társadalmi tudás a múzeumban* szekció olyan témákat, prezentációkat fogott egybe, melyek lényegüket tekintve valamennyi a múzeum és környezete kapcsolatát és együttműködését mutatta be, túlmutatva a klasszikus értelemben vett közönségen. Fontosabb kérdésnek számított a **külső tudás múzeumi bevonása, ennek tudáscsere folyamatai, a szakmai és emberi kapcsolatok kiépítésének lehetőségei, a magángyűjtők és adományozók szerepe gyűjteményi gondolkodásra, vagy akár egy intézmény célközönségének újradefiniálása, a múzeum baráti körök újragondolása, a „klasszikus” múzeumfelfogástól eltérő társadalmi szerepek kiépítése.**

A továbbképzésen résztvevőknek emellett lehetőségük nyílt arról is közösen gondolkodni, hogy hogyan tud egy múlt- és örökségorientált múzeum úgy jelen lenni a kortárs kultúrában, hogy nem ölti magára más (kulturális) intézmények, egyesületek, civil szervezetek szerepeit, hanem éppen múzeumiságát megőrizve nyisson több, a konferencia szekciói által is leképezett területen.

A részletes programot és az egyes szekciók szinopszist, továbbá a képeket a melléklet tartalmazza (következő három oldal).

A szakmai beszámoló a Néprajzi Múzeum közérdekű adatokat tartalmazó aloldalán feltöltve is megtalálható: <http://neprajz.hu/kozerdekuadatok/page/?filter=1>

MÚZEUM ÉS TÁRSADALOM TÁRSADALMASÍTÁS, PARTNERSÉG ÉS A MÚZEUMOK NYITÁSA

Az országos néprajzos muzeológus továbbképzés konferenciája
a Néprajzi Múzeum és a Kanizsa Dorottya Múzeum együttműködésében

2017. október 11-13., (szerda-péntek)

Helyszín: Kanizsai Dorottya Múzeum, Mohács

Szakmai szervező: Frazon Zsófia, Granasztói Péter, Schleicher Vera (Néprajzi Múzeum); Ferkov Jakab (Kanizsai Dorottya Múzeum); programkoordinátor: Árva Judit (Néprajzi Múzeum)

Témaválasztás

A néprajzi gyűjteményekkel dolgozó múzeumok és a társadalom együttműködése a néprajztudomány korai időszakától kezdve létező gyakorlat, és nemcsak a gyűjteményi kutatómunka, a gyűjteménygyarapítás, hanem a tudásközvetítés, a társadalmi szerepvállalás és az ismeretterjesztés területén is. A múzeumok gyűjteményi tudáson alapuló gondolkodása, ennek minél szélesebb társadalmi hasznosítása mára olyan elvárás, amely a működés alapvető feltétele. A múzeum és a társadalom kapcsolata nemcsak a tudáscsere, a társadalmi párbeszéd és a múzeumok nyitása miatt fontos, hanem e témák kutatási és a muzeológiai lehetőségeinek hangsúlyozása miatt is. A konferencián a „jó gyakorlatok” feldolgozása tágítja és specifikálja a nagyon általánosan megadott témateret. A gyakorlati példák ugyanis mindig érzékletesen mutatnak be jó ötleteket, helyi kezdeményezéseket, közösségi formákat és együttműködési terepeket. Ezek kritikus megvitatása pedig hatékonyabbá teheti a múzeumokat közvetlenül körülvevő közösségek és a társadalom mindennapi működését. **A továbbképzés programja a téma minél rétegzettebb megközelítését tűzi célul, melyet a Néprajzi Múzeum a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeummal együttműködésben valósít meg.**

A továbbképzés tudományos és társadalmi célja

A továbbképzési konferencia célja, hogy a fenti témakörökben kérdéseket fogalmazzon meg, és módszertani és gyakorlati példák és esetek bemutatásával és elemzésével keressen válaszokat – szakági és szakágon túlmutató párbeszéd létrehozásával. A kiindulópont kapcsolódik ahhoz az elfogadott, de részleteiben mégis sokat vitatott tényhez, miszerint a múzeumok a társadalom meghatározó szegmensét képezik. A továbbképzés e nagyon tág téma négy kiemelt területére helyezi a hangsúlyt, egy-egy tematikus szekció szervezésével. Mind a négy téma háttérében az a – múzeumi körökben ma már kevésbé vitatott, ám a nyilvánosság számára még nem kézenfekvő – tapasztalat áll, hogy a múzeumok egyrészt nem azonosak az őket befogadó épületekkel, másrészt kompetenciájuk messze túlterjed gyűjteményeik feldolgozásán és a kiállítások készítésén.

A továbbképzés műfaji kerete

A 2017. évi továbbképzés szakít az eddig gyakorolt frontális előadásformával, és a rövid prezentációkat, illetve a sokkal intenzívebb, vitára épített beszélgetést részesíti előnyben. A téma szempontjából a **műfaji kísérletezés** indokolt, illetve lényegesen több megszólaló szereplésére, a hallgatóság érdemi bevonására van lehetőség. Ez segíti, hogy a jó gyakorlatok minél szélesebb körben ismertté váljanak, a hangsúlyt pedig a **problémaorientált megközelítésekre helyezi.**

PROGRAM

2017. OKTÓBER 11. SZENT JÁNOS HOTEL KONFERENCIA TERME

13.00–14.00 Érkezés, regisztráció

14.00–15.00 Köszöntők

A konferenciát a Néprajzi Múzeum részéről **Dr. Kemecsi Lajos főigazgató** köszönti. A bevezetésben közreműködik még **Mohács Önkormányzata**, az **EMMI** és a Kanizsai Dorottya Múzeum részéről **Ferkov Jakab**.

15.00–15.30 kávészünet

15.30–17.30

I. Műtárgyak múzeumi kihelyezése

Szekciófelelős: Granasztói Péter és Vass Erika

A műtárgyak múzeumi kihelyezése, a kiterjesztett múzeumi működés mára szinte minden múzeum számára elvárás és saját tapasztalat. Ebben az összefüggésben a kastélyok, a tájházak és külső kiállítóhelyek egyaránt szóba jöhetnek. Az együttműködésekre a helyi elvárások, a közösség kezdeményezése, a tárgyakra vonatkozó gyűjteményi tudások és szempontok ugyanúgy hatással vannak, mint a kultúrpolitika elvárás horizontjai, vagy a leltározás törvényi szabályozása. Mindezek mozgatója a hozzáférés, a műtárgyvédelem, illetve a tudományos szempontok egyensúlyának megteremtése. Mindez: lehetőség vagy kényszer?

Bevezető előadás

Vass Erika *Műtárgyak múzeumi kihelyezése – témafelvetés*

8 perces prezentációk

Horváth Sándor *Kint is vagyunk – meg nem is. Néprajzi tárgyainak kihelyezése, kihelyezhetősége – a Savaria Múzeum példáján*

Balázs Kovács Sándor *A műtárgyak múzeumi kihelyezése – Tolna megyei gyakorlat*

Gecse Annabella *Állandó és változó elemek a szolnoki gyakorlatban*

Czeglédy Ákos *„Áldás vagy ...?” Műtárgykölcsonzás az önkormányzat szemszögéből*

Kerekasztal beszélgetés

A beszélgetés résztvevői: **Horváth Sándor, Balázs Kovács Sándor, Gecse Annabella, Czeglédy Ákos**; moderátor: **Vass Erika**

17.30-18.00 kérdések, vita

19.00 vacsora (Szent János Hotel)

2017. OKTÓBER 12. SZENT JÁNOS HOTEL KONFERENCIA TERME

9.30-11.30

II. Múzeumi tudás a múzeum falain kívül

Szekciófelelős: Frazon Zsófia

Az első szekcióhoz több szálon kapcsolódó téma a múzeumok épületéből és gyűjteményeiből való kilépés lehetősége, de olyan formában, amelyben a múzeum továbbra is következetesen múzeumként viselkedik (nem válik múv házzá, klubbá vagy fesztivállá), gyűjteményi tárgyakkal és múzeumi tudásokkal dolgozik, és olyan helyekre szállítja helybe a múzeumi tudást, ahol ennek mindennapi jelenléte nem adott, nem általános, vagy akár kuriózumnak számít. Az esettanulmányokban és a beszélgetésben a múzeumpedagógiai formán túlmutató múzeumi jelenlét válik láthatóvá, de a gyakorlatban a kettő kapcsolata (muzeológia és múzeumpedagógia) is izgalmas jelenség. Ilyen és ehhez hasonló megközelítésekben az elmúlt években nagyon gazdag kínálatot mutattak fel a múzeumok, de már 8-10 évvel ezelőttről is találhatunk kísérleti megoldásokat.

Bevezetés: **Frazon Zsófia**

8 perces prezentációk

Pásztor Andrea *Szertárak titkai – iskolai kiállítás; Helyi Érték Műhely; Tájház újratöltve*

Vidák Tünde *Baltoni nádas-berek – múzeumpedagógiai utazó óvodai foglalkozás*

Sári Zsolt *Robog a Skanzen – egy utazó kiállítás és gyűjteményi visszacsatolás*

Joó Emese *Pikk-pakk Múzeum*

Kerekasztal beszélgetés

A beszélgetés résztvevői: **Pásztor Andrea, Vidák Tünde, Sári Zsolt, Joó Emese, Batári Zsuzsanna, Lajos Veronika**; moderátor: **Frazon Zsófia**

11.30-12.00 kérdések, vita

12.00-14.00 ebédszünet (Szent János Hotel)

14.00-16.00

III. Múzeum a helyi társadalom szövetében

Szekciófelelős: Schleicher Vera és Ferkov Jakab

Összetett és szerteágazó megközelítést igénylő téma a múzeumok, a helyi közösség és a nagyszabású, néprajzi tudásra is épülő programok és események kapcsolata, amelyek esetében az esemény és a szakmai tudás kölcsönös tudásátadáson és együttműködésen alapul. A múzeum szerepe ilyenkor nemcsak a gyűjteményi és kiállítási munkára vonatkozik, hanem szakértő szerepkörökre, pedagógiai és oktatási lehetőségekre, illetve az eseményhez való szerves kapcsolódásra – előadások, zsűrizések, vagy akár konferenciák szervezésével. Ezeken az eseményeken a múzeumok – ha helyesen értelmezik saját szerepüket – valódi társadalmi kapcsolathálót építenek a helyi közösséggel, vagy akár a lokalitáson túlmutatóan is. A fesztivalizálódás kontextusa pedig visszahat a múzeumokkal kapcsolatos elvárásokra is.

Bevezető előadás

Ferkov Jakab *Múzeum a helyi társadalom szövetében*

Kerekasztal beszélgetés

A beszélgetés résztvevői: **Ferkov Jakab, Hegedűs Emese** (fenntartó önkormányzat), **Csollákné Takács Livia** (MTÁI Iskolaközpont vezetője), **Fehér László** (a Családsegítő vezetője); moderátor: **Kuti Klára**

16.00-16.30 kérdések, vita

16.30-17.00 kávészünet

17.00-19.00

IV. Társadalmi tudás a múzeumban

Szekciófelelős: Schleicher Vera

A tudáskörforgás fontos iránya, amikor a múzeum a társadalmi tudás befogadójává válik, és tudásán és gondolkodásmódján keresztül olyan közösségeket, köröket és egyéneket köt az intézményhez, amelyek aztán segíthetnek a múzeumnak nemcsak a saját, hanem ezen túlmutatóan is a múzeumi identitás felépítésében és megerősítésében. Múzeubaráti körök, egyletek, amatőr gyűjtőközösségek múzeumi vérkeringésbe való érdemi bekapcsolására a helyi, lokális környezetben dolgozó múzeumok számára van leginkább lehetőség, de fontos tanulási forma az országos gyűjtőkörrel rendelkező intézmények számára is. A partnerség, a múzeum szellemi erőterének erősítése, a hagyományosan is létező civil közösségek bevonása, újak építése viszont nem leválasztható a múzeumi tudásról, ennek társadalmi felhasználásáról és fejlesztéséről sem.

Bevezetés: **Schleicher Vera**

8 perces prezentációk

Limbacherné Lengyel Ágnes *A múzeum a börtönben, a börtön a múzeumban*

Romsics Imre *A múzeum barátai*

Kuti Klára *Online közösségépítés*

Szócsné Gazda Enikő *Magángyűjtők és múzeum*

Kerekasztal beszélgetés

A beszélgetés résztvevői: **Limbacherné Lengyel Ágnes, Romsics Imre, Kuti Klára, Szócsné Gazda Enikő;**
moderátor: **Schleicher Vera**

19.00-19.30 kérdések, vita

20.00 vacsora (Szent János Hotel)

2017. OKTÓBER 13. KANIZSAI DOROTTYA MÚZEUM

10.00-től kiállítások

Szakmai tárlatvezetés a Kanizsai Dorottya Múzeum állandó és időszakos kiállításában a múzeum munkatársainak közreműködésével

14.00-től hazautazás

